

"İctimai müzakirəyə açıq olmalıyıq ki, düzgün strategiya seçək"



"Təhsil" Televiziyasının dekabrın 2-də yayımladığı "Təhsil naziri ilə söhbət" in qonağı olan Təhsil naziri Emin Əmrullayev bir sıra mühüm məqamlara aydınlıq gətirib. Təhsil Nazirliyinin İctimaiyyətlə əlaqələr sektorunun müdiri Cəsarət Valehovun aparıcısı olduğu verilişdə İctimai Televiziyasının əməkdaşı Vüsalə Məmmədova və 1 news. az informasiya agentliyinin baş redaktoru Rəhman Hacı iştirak ediblər.

Təhsil naziri ilə söhbətin I hissəsini oxucularımıza təqdim edirik.

Vacib məsələlərdən biri məsuliyyətin tərəflər üzərində paylanmasıdır

Cəsarət Valehov: Bugünkü veriliş bir çox hallarda cənab Təhsil nazirinə təlimatçıların verilməyə məcal tapılmayan suallarla gəlməmiş və böyük məmuniyyətlə Emin müəllimin təhsil mövzusunda olan fikirlərini dinləyə biləcəyik. Mən düşünürəm ki, bizim hörmətli həmkarlarımız Rəhman Hacı və Vüsalə Məmmədovanın verəcəkləri suallarla Emin müəllimlərin bir müzakirə formatı təşkil edəcəyik.

Rəhman Hacı: Mənim birinci sualım deyirdim ki, dövrümüzün ən aktual məsələsi ilə bağlıdır. Ümumiyyətlə, hal-hazırda nazirlik tərəfindən pandemiyanın irəli gələn problemlərlə bağlı hər hansı risklərin qiymətləndirilməsi aparılır və müəyyən planlar hazırlanırmı? İkinci sualım çox ciddi bir məsələ ilə bağlıdır. Adətən ailədə 1 ev kompüterini mövcuddur və indiki dövrdə valideynlər də artıq uzaqdan işləməyə məcburdurlar. Bu da o deməkdir ki, ailədə kompüter 1-dən olsa belə o kompüterdən istifadə etməli olan şəxslər bir neçə nəfərdir. Uşaqların sayı 1-dən çoxdursa, bu, artıq ciddi bir problemə çevrilir. Sizin fikrinizcə, gələcəkdə bu kompüter qitliyi ilə bağlı məsələni necə həll etmək olar? Ümumiyyətlə bununla bağlı hər hansı bir ideyalar, plan varmı?

Emin Əmrullayev, Təhsil naziri: Sualınıza görə təşəkkür edirəm. Həqiqətən də COVID-19 pandemiyası tək Azərbaycanda deyil, gördüyü kimi, bütün dünyada qəflətən və gözlənilməz olan bir hadisədir. Bəzən sual verirlər ki, bəs bizim təhsil sistemimiz buna hazır idimi? Mənə elə gəlir ki, nəinki biz, ümumiyyətlə, dünya buna hazır deyildi. Koronavirus pandemiyası ilə bağlı yaranmış vəziyyəti 2 hissəyə böldüm. Birinci hissəni şərti olaraq texniki və yaxud da cari adlandırmaq olar. Üzbəüz ənənəvi öyrəşdiyimiz müəllimlər, valideynlər, şagirdlər üçün asan olan və yaxud hamının rahat hesab edə biləcəyi öyrənmə mühitini bu günləri bizdən asılı olmayan səbəblərə görə təşkil edə bilmirik. Aydın məsələdir ki, niyə edə bilmirik. Çünki hal-hazırda tədqiqatlarla görə məktəblər yoluxmaya ən çox təsir edən yerlərdən biri hesab edilir. Və insan həyatı, sağlamlığı naminə, təbii ki, bugünkü təhsili həmin dediyim ənənəvi qaydada təşkil edə bilmirik. Distant təhsil

bu günləri bəzən mənə elə gəlir ki, cəmiyyətdə sanki biz ənənəvi təhsildən distant təhsilə keçirik kimi qarşılarır. Amma hazırkı dövrdə, ona görə bunu cari adlandırırıram, yəqin ki, daha çox böhranlı vəziyyətdə mümkün dərəcədə nə mümkündürsə öyrənməyə, onu edə bilirik. Böhran vəziyyətini öyrənmək üçün mümkün olanı edirik. Eyni zamanda həmin o situasiyada vacib məsələlərdən biri təhsil prosesinin çoxtərəfli proses olması, məsuliyyətin tərəflər üzərində paylanmasıdır. Dövlət təhsildə vacib rol oynasa da, ancaq yeganə vacib rol oynayan amil deyil. Yəni, istər valideynlər, müəllimlər, məktəb, istərsə də nazirlik olsun, bu, hamının problemi. Problem isə ortadadır və biz onu hər bir halda ictimaiyyətdən nəyi isə gizlətmədən imkanlarımız çərçivəsində müzakirə etməyə hazırıq. O ki, qaldı həmin o cari blokda sizin dediyiniz kompüter çatışmazlığı, internetə çıxışın zəif olmasına. Mən bura müəllimlərimizin onlayn dərslər keçmə bacarıqlarını da əlavə edərdim. Çünki onlayn dərslər yalnız hansısa proqrama qoşulub ekranın bu biri tərəfindən danışımaq deyil. Onlayn dərslər tədrisin tamam başqa formatdır. Təbii ki, biz bu baxımdan koronavirus pandemiyasına davamlı olaraq problematik tərəf kimi baxa bilərik. Ən birinci gündən biz başa düşürdük ki, kompüter və internet problemləri olacaq. Ona görə də tele-dərslər modelini seçdik. Çünki bu gün tele-dərslər kompüterlərlə müqayisədə ən azı minimal olaraq nəyisə şagirdə çatdırmağa imkan verir. Düzdür, zamanı ola bilər ki, az olsun. Mən özüm də zaman-zaman həmin tele-dərslərə baxıram. Həqiqətən də ən savadlı müəllimlər öz bilik və bacarıqlarını ekran vasitəsilə şagirdlərə çatdırırlar. Təbii ki, burada problem interaktivliklə bağlıdır. Şagird həmin sualları nə verə bilər və s. Onlayn dərslərlə bağlı bugünkü rəqəmlərə baxsaq, Bakı, Sumqayıt kimi böyük şəhərlərdə təxminən 74-75% şagirdi qeydiyyatdan keçirərək onlayn təhsilə cəlb edə bilmişik. Digər yerdə qalan şagirdlərlə bağlı məsələ, təbii ki, bizim üçün də problemdir. Bu gün Azərbaycanda 1 milyon 500 min şagird var. Amma Azərbaycan bazarında heç bir qədər sayda kompüter satışda yoxdur. Yəni 1 milyon 500 min ədəd kompüter kifayət qədər böyük saydır. Yəni düşünməyə ki, bu sayda kompüter insanlara çatdırılacaq kimi bununla bağlı problemlərimiz həll olunacaq. Mənə elə gəlir ki, əksinə, bizim ciddi problemlərimiz yaranacaq. Belə ki, kompüterlərdən istifadə zamanı sınıma və ya baş verə biləcək texniki nasazlıqlar, təmir olunmaq ehtiyacının yaranması və s. məsələlər meydana çıxma

lən. Yəni, bu, birtərəfli deyil, bütövlükdə sistemli bir iş olmalıdır. 1 şagird bir kompüter sistemi tətbiq edilən ölkələrin bir çoxunda da məhz sadaladığım səbəblərlə bağlı elə də böyük uğurlar əldə edilməyib.

Düşünürəm ki, bu proses bizlərə indi yeni bir imkan açır. İctimai müzakirəyə açıq olmalıyıq ki, düzgün strategiya seçək. Yəni hazırda müvəqqəti olaraq deyək ki, tele-dərslər, mümkün dərəcədə onlayn dərslər veririk, sonra biz ənənəviyə qayıdırdıq. Bu, bir yanaşma ola bilər. İkinci yanaşma ola bilər ki, yaxşı, belə bir situasiya ilə bir daha üzləşsək, onda nə edəcəyik? Onda ki, aktivliyi planımız nədən ibarətdir? Məsələn, hazırda nazirlik olaraq təbii ki, ikincisinin üzərində düşünməyə başlayırıq. Ali təhsil müəssisələrində distant təhsilə keçid, ümumiyyətlə, distant təhsil vasitəsilə dərəcələrin verilməsi, deyək təhsilin bu formata keçməsi və transformasiyası barədə düşünə bilərik. Amma hamı başa düşür ki, transformasiya bir gecəyə baş vermir. O ki qaldı ikinci hissəyə, yəni hansına ki mən buna daha çox uzunmüddətli strateji blok deyər bilərəm. Bu mənə elə gəlir hər bir insana həm təhsildə, həm təhsil olmayan sahələrdə bir şey öyrətdi ki, yeni dövr kifayət qədər qeyri-müəyyəndir. Yəni biz görürük ki, qeyri-müəyyənlikləri kim daha yaxşı başa düşüb idarə etməyə hazırdsansa həmin sistemlər daha uğurlu və daha çox şeyə nail ola bilərlər, nəinki ənənəyə sadıq qalmaq istəyən sistemlər. İctimaiyyətin sifəti nədir? Çox vacib bir sualdır. Mənə elə gəlir ki, biz si-kayət ab-havasından irəliyə, düşüncə ab-havasına keçməliyik.

Qazilərlə bağlı məsələyə status kimi baxmalıyıq

Vüsalə Məmmədova: Cənab nazir, biz tarixi günləri yaşayırıq. Azərbaycan əsgəri bizə zəfər duyğusunu yaşadı. Təhsil Nazirliyi bu gün Vətən Müharibəsinin qəhrəmanı olan oğullarımızın təhsil haqqından azad edilmələri üçün hansısa təkliflə çıxış edəcəkmiz?

Emin Əmrullayev, Təhsil naziri: Siz artıq qeyd etdiniz ki, bu qələbə Azərbaycan əsgərinin qanı və canı bahasına başa gəlib. Allah şəhidlərimizə rəhmət eləsin! Bu işdə öz canından və qanından keçən insanlar Azərbaycanın növbəti nəsli qarşısında böyük öhdəliklər, o cümlədən imkanlar açıblar. Bizim qazılarımız, yaxud müharibə veteranı adı daşımaq şərəfinə nail olan insanların cəmiyyətdə xüsusi rolu var. Bilirsiniz ki, Veteranlar haqqında xüsusi qanun

Təhsil naziri Emin Əmrullayev media nümayəndələri ilə birlikdə bir sıra mühüm məqamlara aydınlıq gətirib

var. Bir çox ölkələrdə belə insanlara ən sadə məsələlərdə belə xüsusi həssaslıqla yanaşılır. Yəqin ki, bunun şahidi olmusunuz. Düşünürəm ki, hazırda, təbii ki, prosesin ortasında deyil. Düzdür, böyük zəfər qazanmışıq. Bu prosesin nəticələri qiymətləndirilir. Azərbaycan dövləti hər zaman öz vətəndaşı, xalqına böyük töhfələr verən insanlar üçün müvafiq şəraitləri yaradır. Təbii ki, müharibə veteranlarına ən müxtəlif səviyyələrdə diqqət və qayğının göstərilməsi mənə də şəxsən heç bir şübhə yaratmır. Mənə görə ümumiyyətlə, sualın gücə kimi yox, status kimi qoyulması daha düzdür. Qazilərlə bağlı məsələyə status kimi baxmalıyıq. Həmin vətəndaşlarımızın hansı statusa malik olması və nə kimi üstünlüklərdən faydalanması kifayət qədər ədalətli mövzudur.

Qeyri-mərkəzləşdirilmiş sistem etimad və inamla bağlıdır

Cəsarət Valehov: Biz, ümumiyyətlə, şəffaflığın qorunması, belə obrazlı desək, uçotun düzgün aparılması məqsədilə idarəetmədə müəyyən mərkəzləşmə prinsiplərini tətbiq elədik və son 6-7 ildir ki, bu proses həyata keçirilir. İndi bu mərkəzləşmənin əks mərkəzləşməyə transformasiyası oluması dövrü çatmayıbmı? Yəni, belə deyək, biz özü müəllim seçən məktəb direktorunu nə vaxt görəcəyik? Şübhəsiz ki, ayrı-ayrı istisnalar var. Amma ümumən deyirəm.

Emin Əmrullayev, Təhsil naziri: Burada məsələ çox sadədir. Qeyri-mərkəzləşmiş sistemlər o vaxt mövcud olur ki, insanlar arasında etimad və bir-birinə inam var. Və adətən bu təcrübədə belə deyək, statistik nöqtəyi ilə ölçülən bilən şeydir. Yəni, etimad da ölçmək olar. Hazırda məktəb direktoru seçmək bir tərəfə qalsın, hansı məktəbdə hansı fəndən neçə saat dərslər etmək lazım olduğunu da Təhsil Nazirliyi müəyyən edir. Niyə görə belədir? Çünki hətta bu şərtlər çərçivəsində belə biz hər il bir neçə məktəb direktorunun, belə deyək də, həmin saatları qeyri-düzgün bölməkdə, paylamada problemlərini görürük.

Və yaxud, biz artıq 7 ildir müəllimlərin işə qəbulunu mərkəzləşdirilmiş qaydada keçiririk. Siz də bilirsiniz ki, ildə bizim apardığımız müəyyən yoxlamalar nəticəsində az sayda da olsa müəllimlərin işə qəbulu imtahanından kənar işə qəbul olmaq cəhdləri olur. Mənə elə gəlir ki, Təhsil Nazirliyi burada mərkəzi icra hakimiyyəti orqanı olaraq prosesi tənzimləyən qurumdur.

Qaydalara əməl edilsə, ona kimin nəzarət edəcəyi o qədər də vacib deyil

Vətəndaşlarımızın məsələyə münasibəti həlledici məsələdir. Və biz bu problemi açıq danışımalıyıq, nəinki bir tərəfi tapıb onu günahlandırmaqla. Çünki bu model işləmir. Yəni biz artıq son neçə illərdir ki, təhsil sistemində "günahkarı tapıb onu cəzalandırmaq" modelinə inanırıq, amma nəticə eyni olaraq qalır. Mənə elə gəlir ki, biz sadəcə olaraq bu məsələlər barədə açıq danışımağa keçid etməliyik və başa düşməliyik ki, bu, niyə belədir? Həqiqətən də, niyə görə misal üçün, insanlar bizim cəmiyyətdə oxumadıq, əziyyət çəkmədiyimiz halda diplom almaq və ya öz qiymətinin bir bal yuxarı olmasını istəyir? Nəyə görə insanlar gücətlərə malik olmağı arzulayırlar, hansısa bir formada özlərinin bu və ya digər şəxsi həyatı ilə bağlı olan hekayələri təhsil ölçməsinə gətirib çıxarırlar. Dəfələrlə belə olub ki, biz imtahanlar edirik. Vətəndaşların qəbulu zamanı məsələn, vətəndaş gəlir ki, mən iki bal az yığışam amma, bilirsiniz bizim evimizdə xəstə var, ona görə bu iki balı mənə keçin. Mənə elə gəlir ki, bu davranışdan biz artıq kifayət qədər sistemli və qaydalara uyğun davranış keçməliyik. Burada ana məsələ qaydadır. Yəni biz əgər qaydalara əməl edə bilməyi öyrənsək o, qaydaların Təhsil Nazirliyi tərəfindən, yoxsa məktəb direktoru tərəfindən və ya yerli təhsil şöbəsi tərəfindən nəzarəti ikinci sualdır. Səmimi olaraq deyim ki, onun heç fərqi də yoxdur. Qaydalar müqəddəsleşsə də kimin ona nəzarət etməsi daha önəmli olmayacaq. Məktəb direktoru bunu edəcək, yoxsa nazir edəcək və ya nazirliyin şöbəsi edəcək. Mənə elə gəlir ki, bu tənzimləməli olan məsələdir. Bu bütün ölkələrdə ona görə belə deyil ki, orada insanlar bizdən fərqlidirlər, sadəcə olaraq orada bu qaydalarla bağlı şəffaflıq və informasiyanın daim paylaşılması var. Məsələn, biz bunu MİQ-də edirik. Proses göz önündə baş verir, kimin neçə balla hansı təhsil müəssisəsində müəllim kimi fəaliyyət göstərəcəyi məlum olur. Bəzən bununla bağlı çox az sayda narazı qəzanlar da olur. Ancaq ümumilikdə bizim də vicdanımız təmizdir ki, biz hansı formada kimi hara işə qəbul etmişik, o məlumatlar şəffafdır. Düşünürəm ki, bu, vacib bir məqamdır. Qeyri-mərkəzləşdirmə üçün ən vacib məsələ insanlarda həmin o proseslərə inanma, proseslərlə bağlı şəffaf informasiya bölgüsünü hamıya çatdırmaqdır və düşünürəm ki, ondan sonrakı direktoru kim təyin edir sualı artıq mahiyyət etibar ilə bir o qədər mənalı olmayacaq. Qaydalara əməl edilsə, ona kimin nəzarət edəcəyi o qədər də vacib deyil.